

[Светосавље.орг](http://svetosavlje.org) :: [Библиотека](#)

<< [претходна](#) [[садржај](#)
] [следећа](#) >>

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТ О СВЕШТЕНСТВУ

БЕСЕДА ПЕТА

1. Довољно је већ показано да наставник треба да има велико искуство у борби за истину. Осим тога, хтео бих да кажем нешто о другом предмету који бива узрок многих опасности. Заправо, боље је рећи да није он узрок, него они који не умеју да се њиме добро користе. Сама, пак, ствар може да пружи спасење и велика блага уколико је користе ревносни и способни људи. О чему се ради? О великом труду који се састоји у беседама пред народом на општим сабрањима. Паства већим делом, међутим, не жели да се према беседнику односи као према наставнику, већ се уздиже изнад положаја ученика, заузимајући положај посматрача који присуствују на светским позорницама. Тамо се народ дели, те једни заузимају страну једног, а други другог. Тако се и овде деле,

прихватајући страну једног или другог, и слушају беседнике саображавајући се са својим добронамерним или непријатељским расположењем. И тешкоћа се не састоји само у томе, већ и у. нечем другом. Беседник који својим речима дода неки део из туђих дела подвргава се великим прекорима као отимач туђега имања. Такву оптужбу често трпи и онај кога само подозревају у томе, премда ништа нигде није позајмио. Али, зашто ја говоримо туђим делима? Он често не може да се користи ни својим делима. Људи су већином навикли да слушају ради задовољства, а не ради користи, постављајући се у положај судија трагичара [у позоришту] или свирача на китари. И вештина у речима, коју смо раније сматрали ништавном, овде се веома одобрава, као и код софиста који се препиру једни са другима.

2. Према томе, и овде човек треба да ума храбру душу која много превазилази нашу немоћ: он треба да народ одбија од тог непристојног и некорисног задовољства и да га поучава да слуша само оно што је корисно. [Он треба да успе да] народ научи да га следи, а не да се сам руководи народним прохтевима. То се, пак, може постићи само на два начина: **презирањем похвала и силом речи.** Уколико недостаје један начин, и други, самостални, остаје без користи. Уколико онај ко презире похвале не пружа поуку са благодаћу, сољу зачињеном (Кол.4,6), биће лишен народног уважавања, те од своје великодушности неће имати никакве користи. Међутим, уколико је исправан са те стране, али се поводи за славом аплауза, штету ће претрпети и народ и он сам, с обзиром да ће се из пристрасности према похвалама старати да говори више ради задовољства, неголи ради користи слушаца. И као што онај ко нема пристрашће према похвалама али

не зна да говори, не приноси неку значајну корист народу (премда му и не угађа), тако и онај ко је обузет страшћу за похвалама (премда може да поучно беседи народу) више говори ради насладе слуха, с обзиром да га привлачи звук аплауза.

3. Према томе, изузетни предстојатељ треба да је силан и у једном и у другом, како недостатак једног не би упропастио друго. Уколико он, иступивши пред народ, почне да изобличава оне који живе немарно, па се одједном збуну и стане да замуцкује, те да црвени услед сиромаштва речи, сва корист од реченог ће намах нестати. Негодујући, пак, на речено и немајући другог начина да му се освете, они које је изобличавао га обасипају подсмесима за његово незнање, надајући се да ће тиме покрити своје недостатке. Због тога тај изврстан кочијаш треба да добро влада и једним и другим, како би могао на доличан начин да дејствује иједним и другим. Уколико се покаже беспрекоран у свему, он може са сваком влашћу и да кажњава и да ослобађа све који су поверени његовом руководству. Без тога је тешко стећи такву власт. Уосталом, великодушност не треба да се ограничава једино презирањем похвала: оно треба да се простире и даље, како корист опет не би остала непотпуна.

4. Од чега он још треба да се уздржава? Од мржње и зависти. Није корисно ни претерано се чувати и бојати од неправедних оптужби (а предстојатељ ће се неизбежно подвргавати неразумних прекорима), нити их савршено пренебрегавати. Иако су лажне и премда их подижу неважни људи, треба да се старамо да их што пре гасимо. Јер, ништа тако не увеличава рђаву или добру славу као неразумни народ. Навикнут да слуша и говори без размишљања, он без расуђивања понавља

све што се чује,уопште се не старајући о истини. Стога он не треба да занемарује народ, већ да рђава подозрења која су никла одмах угуши, објашњавајући се са тужиоцима, па макар били и најнеразумнији од свих људи и не пропуштајући ништа Од онога што може да спречи рђаве гласове. Уколико и након што са своје стране учинимо све што до нас стоји тужиоци неће да се уразуме, ми већ према њима треба да се односимо са презрењем. Онај ко пада духом због таквих непријатности никада неће бити у стању да учини било шта вредно и похвално. Јер, униције и непрестано неспокојство могу да скрше силу душе и да је доведу до крајње исцрпљености. Свештеник према пастви треба да се односи као отац према малолетној деци. Ми се од њих не одвраћамо кад нас жалосте, ударају, када плачу или чак кад се смеју и ласкају нам: ми се о томе не бринемо много. Тако ни свештеници не треба да се надимају похвалама народа, нити да се огорчују негодовањима, уколико су неоснована. Тешко је то, блажени, а може бити и - немогуће. Не знам да ли се неке од људи десило да се не радује док слуша похвале. Онај, пак, ко им се радује свакако и жели да их прима. А онај ко жели да их прима свакако ће се жалостити и падати у униције, туговати и бити незадовољан када их се лишава. Богаташи су весели док су богати, а када осиромаше тугују с обзиром да су навикли на раскош и да не могу да подносе сиромашан живот. Тако се и они који имају пристрасност према похвалама кидају у души не само кад их ниподаштавају без разлога, већ и кад их не хвале често. Навикнувши се на похвале, они осећају извесну глад и не [допада] им се ни кад друге хвале. Шта мислиш колико напора и колико огорчења предстоје ономе ко је изашао на подвиг поучавања са таквом страшћу? Није могуће да се

море не усталаса. Није могуће ни да душа таквог човека остане без брига и скорби.

5. Чак ни онај ко влада великом силом речи (што се код малобројних може наћи) није слободан од непрестаних трудова. Јер, дар речи се не добија од природе, него се стиче образовањем. Стога и онај ко га је довео до вишег савршенства може да га изгуби уколико га не развија постојаном усрдношћу и упражњавањем. На тај начин најобразованији треба да се више труде од мање образованих. Немар једних и других није праћен истим губитком, Код првих је он утолико важнији, уколико је већа разлика између њих и оних других. Друге нико неће прекоревати уколико не беседе изузетно, док ће се први подвргавати великим прекорима уколико не буду свагда беседили боље него што сви о њима мисле. Осим тога, други за мало могу добити велике похвале, а први ће не само остати без похвале, већ и наћи многе незадовољнике уколико њихове речи не буду силно удивљавале и одушевљавале. Слушаоци о проповеди не суде по њеном садржају, већ по мњењу о проповеднику. Стога најусрдније треба да се труди онај ко све превазилази красноречивошћу. Он не може да се оправдава општим недостатком људске природе која не даје да се у свему успева. Напротив, уколико његове беседе не одговарају у потпуности високом мишљењу о њему, биће праћене мноштвом подсмеха и ниподаштавања у народу. Нико не помишља у себи да наишло униције, неспокојство, брига а често и гнев помрачују чистоту ума и не дозвољавају да су му мисли светле, те да уопште човек не може да увек буде једнак и да у свему успева. Природно је да човек понекад и погреша и покаже се слабији од сопствене снаге. Ни о чему таквоме, као што рекох, они неће ни да помисле, већ криве

проповедника, судећи о њему као о анђелу. И уопште, човек је такав да на велику и значајну вредност ближњег не обраћа пажњу, а било какав недостатак, па и безначајан и давнашњи, одмах примећује и тренутно се везује за њега, свагда га се сећајући. И то мало и безначајно често умањује славу многих великих мужева.

6. Видиш ли, поштовани, да онај ко је силан у речи мора да има већу ревност, а заједно са њом и трпљење које је неопходно свима које сам поменуо. Многи га непрестано узнемиравају без разлога и повода. Немајући за шта да га окриве, они замерају што га сви уважавају. Њихову гнусну мржњу треба храбро подносити. Не желећи да сакрију ту проклету мржњу коју негују без икаквог разлога, они оговарају и ниподаштавају, клевећу тајно и отворено непријатељствују. Уколико се при свакој таквој непријатности буде узнемиравала и раздражавала, душа неће моћи да буде бодра, већ ће изнемогавати од жалости. И не само да му се они сами свете, већ се старају да и друге [увуку]. Изабравши често некога ко не зна ништа да каже, они га превазносе похвалама и диве му се преко његовог достојанства. Једни то чине из безумља, а други и због незнања и због зависти како би унизили славу достојног, а не да би прославили недостојног. И врли муж често треба да се бори не само са њима, него и са незнањем целог народа. Јер, већим делом сабрање сачињавају прости, а не образовани људи. Остали, додуше, јесу разумнији од последњих, али су у поређењу са људима који су способни да суде о красноречивости много веће незналице неголи сви други у поређењу са њима. Па чак да се и нађу један или два човека који имају такву способност, обично се дешава да онај ко боље беседи добија мање аплауза, а понекад остаје и

без икаквих похвала. Треба се наоружати храброшћу против таквих неправди. Онима који тако поступају из незнања треба праштати, а оне који тако поступају из зависти треба оплакивати као несретне и жалосне са уверењем да се властита сила ни због једних ни због других не умањује. Изузетан сликар који својом уметношћу све превазилази не треба да пада духом видећи да људи који не разумеју уметност исмејавају слику коју је он насликао са великом марљивошћу. Он не треба да је сматра лошом због суда незналица, као што не треба ни да сматра дивном и прекрасном лошу слику само зато што је уздижу незналице.

.7. Изузетни уметник заправо сам мора да буде и судија својих дела. Она треба да се сматрају добрим или лошим тек на основу суда ума који их је начинио. О нетачном и неискусном, пак, мишљењу других уопште не треба ни мислити. Ни онај ко је на себе примио подвиг учитељства не треба да гледа на похвале страних људи, те да не слаби душом својом без њих. Састављајући поуку како би угодни Богу (што треба да буде правило и јединствени циљ марљивог припремања поука, а никако - аплаузи и похвале), он не треба да одбацује похвале уколико се јаве, али ни да их иште нити тугује уколико изостану од слушалаца. Јер, највећа и најбоља утеха за његов труд ће му бити унутрашња свест да је своје поуке састављао ради богоугађања.

8. Заиста, онај ко се предаје страсти за неразумним похвалама неће имати никакве користи нити због многих својих напора, *нити због силе своје речи*. Јер, душа која не уме да подноси неразумне оптужбе народа слаби и губи вољу за упражњавање у [красно]речју. Због тога је изнад свега неопходно учити се ниподаштавању похвала. Без тога се умење говора не може сачувати. Ако неко хоће да обрати

нарочиту пажњу и на онога коме недостаје та способност, приметиће да и он има исту потребу за презирањем похвала. Јер, не стичући славу од народа, он ће свакако упасти у мноштво грехова. Немајући способности да се изједначи са онима који се одликују даром красноречивости, он неће моћи да се уздржи од непријатељства према њима, и зависти и безразложних ниподаштавања и многих сличних непристојности. Он ће се чак решити на све, па макар и изгубио своју душу, само да недовољним својим способностима стекне њихову славу. Осим тога, он ће изгубити и ревност за тај напор, с обзиром да нека ослабљеност обузима његову душу. Улагање великог труда који доноси мале похвале заиста може да изнури и погрузи у дубоки сан онога ко не уме да презире похвале. Земљоделац који је принуђен да се труди над неплодним пољем и каменитом земљом брзо оставља свој труд, уколико нема велику склоност ка послу и не боји се глади. И способни да говоре са великом влашћу имају потребу да непрестаним упражњавањем ради очувања способности. Јер, онај ко се раније није припремио и ко је принуђен да о том размишља у време самог подвига свакако сусреће велике напоре, неспокојство и смућење у намери да стекне и најмањи успех. А шта ако се деси да неко ко је постављен после њега или ко заузима нижи положај успе да се више прослави у том смислу? Тада је неопходна божанствена душа да би се избегла завист и да се не би пало у униције. Само је необичној души која је слична адаманту својствено да се налази на вишем степену достојанства и да храбро подноси кад је превазилазе нижи. То свакако моја душа не би могла поднети. И та непријатност је још подношљива уколико је онај ко га превазилази скроман и веома умерен. Уколико је, пак, дрзак, горд

и честољубив, онда он себи треба сваки дан да жели смрт. Он ће му до највећег степена учини живот горким превазносећи се над њим јавно, подсмевајући се тајно, све више и више отимајући од њега власт, стремећи да га замени у свему и налазећи важну потпору у слободи речи, у расположењу народа и привржености све пастве. Зар ти не знаш каква се сада у душама Хришћана развила љубав према красноречју. Оне који се њим баве уважавају не само спољашњи (незнабошци), већ и наши *по вери* (Гал.6,10)? Ко може поднети такав стид: за време његове беседе ћуте, досађују се и очекују крај речи као олакшање од напора, а другога, премда дуго говори, слушају са стрпљењем, негодују кад хоће да прекине и гнеше се кад хоће да ућути. Све то можда теби изгледа као неважно и безначајно, с обзиром да га ниси доживео. То, пак, може да погаси ревност и ослаби душевну силу, изузев уколико се човек, одвојивши се од свих људских страсти, реши да се уподоби бесплотним силама које нису подвргнуте ни зависти, ни славољубљу, нити било каквој другој слабости. Да ли се уопште може наћи човек који може да савлада ту неуловљиву, непобедиву и дивљу звер, тј. народну славу, те да одсече њене многобројне главе, тј. да не допусти да се зачне у почетку? Он ће и бити у стању да лако одбије све те нападе и остане спокојан, као у тихом пристаништу. Онај, пак, ко се ње не ослободи [стално] ће да обременује своју душу разноврсном борбом, тј. постојаним смућивањем, унијијем и мноштвом других страсти. Да ли треба да набројим и остале тешкоће о којима не може да говори и поседује знање онај ко их није испитао на самом делу?

<< [претходна](#) [[садржај](#)
] [следећа](#) >>

[Светосавље.орг](#) :: [Библиотека](#)